

Отримано 29.03.2025р.
Голові спеціалізованої
вченої ради
ДФ 26.133.082
у. сп. м. н. н. проф.
Бровко О. О. Олександрівна

Голові спеціалізованої вченої ради

ДФ 26.133.082

у Київському столичному університеті
імені Бориса Грінченка

доктору філологічних наук, професору,
завідувачу кафедри української літератури,

компаративістики і грінченкознавства

факультету української філології,

культури і мистецтва

Олені БРОВКО

ВІДГУК

офіційного опонента **Девдюк Івanni Василівни**, доктора філологічних наук, доцента, професора кафедри світової літератури і порівняльного літературознавства Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника про дисертацію «Художні моделі жіночої екзистенції у творчості **Галини Пагутяк і Цань Сюе**» **Максимець Вікторії Олександрівни**, подану на здобуття наукового ступеня доктора філософії в галузі знань 03 Гуманітарні науки зі спеціальності 035 Філологія

1. Актуальність теми дисертаційної роботи.

Останні десятиліття ознаменувалися активним розвитком гендерного літературознавства, яке не лише утвердилося як самостійний напрям, а й стало ключовим інструментом для аналізу художніх текстів крізь призму гендерної ідентичності, соціокультурних моделей і національних наративів. Особливої ваги набувають компаративні студії, які відкривають нові обрії для студіювання феномену жіночої прози в межах різних національних літератур. Із цієї перспективи компаративний аналіз творчості Галини Пагутяк і Цань Сюе становить науковий інтерес, адже дає змогу простежити, як у їхній прозі переосмислюються традиційні уявлення про жіноче буття, які нові моделі екзистенції вони пропонують і яким чином їхні художні світи взаємодіють із національними та світовими дискурсами.

Жіноча проза як літературний феномен відзначається багатомірністю, що зумовлює необхідність комплексного підходу до її вивчення. Репрезентація

жіночого досвіду, особливості авторського письма, символіка та філософські засади текстів – ці аспекти в роботі є ключовими для розуміння літературних стратегій Галини Пагутяк і Цань Сюе. Важливим аспектом дисертації є дослідження проблем ідентичності, які у творчості письменниць розкриваються через унікальний синтез особистісного, національного й універсального вимірів. Означена проблематика ще не отримала належного висвітлення у межах порівняльного літературознавства, тож потребує ґрунтовного опрацювання. У контексті глобалізаційних змін, які впливають на гендерну та культурну динаміку, такі студії сприяють поглибленню розуміння специфіки жіночої літератури та окресленню її місця в сучасному літературному процесі.

2. Наукова новизна результатів дисертації (теоретичне та/або експериментальних).

Наукова новизна дисертаційного дослідження не викликає жодних сумнівів, адже в ній вперше проаналізовано малу прозу та есеїстику Галини Пагутяк і Цань Сюе крізь призму екзистенційних вимірів, що дозволило виявити і спільні закономірності, і культурно зумовлені відмінності у репрезентації жіночого досвіду. Незаперечним новаторством роботи є концептуальне узагальнення понять «жіноча екзистенція» і «художня модель жіночої екзистенції» як базових аналітичних категорій, що дозволяють визначити специфіку художнього світу авторок. У світлі цього наукового ракурсу В. Максимець обґрунтовує основні типи художніх моделей жіночої екзистенції у творчості Галини Пагутяк і Цань Сюе, які відображають різні способи існування жінки у соціокультурному й філософському контекстах. Наукову новизну визначає ґрунтовний аналіз кожної з моделей на рівні структурної організації, ключових мотивів та образів, інтертекстуальних реляцій, які формують специфіку авторських стратегій. Дисертантка вибудовує власне бачення жіночого персонажа, зосереджуючи увагу на його психотипі, поведінкових характеристиках, а також на зв'язку з проблемою ідентичності – центральному аспекту жіночого дискурсу в сучасній українській і китайській літературі.

Беззапечним новаторством роботи є уведення в науковий і читацький обіг творів Цань Сюе, а також літературно-критичних статей китайських науковців, які до тепер не перекладені українською мовою.

3. Теоретичне і практичне значення результатів дисертаційного дослідження.

Теоретична значущість дисертації полягає в розробці та систематизації поняття «художня модель жіночої екзистенції», а також у визначенні її типологічних характеристик, що поглиблює теоретичні засади дослідження феномену жіночої літератури. Робота дає змогу розширити уявлення про

особливості жіночого дискурсу в сучасній українській і китайській літературі шляхом аналізу авторських варіацій мотивної та образної парадигми жінки. Теоретично вагомими є положення про вплив національних і світових художніх традицій на формування літературних моделей. Це дає змогу чіткіше визначити закономірності розвитку жіночого письма в контексті міжкультурних взаємодій.

Практична цінність отриманих результатів полягає в їхньому потенційному застосуванні в академічній практиці для дослідження творчості авторок, які представляють жіночий дискурс, а також для порівняльного аналізу сучасної української та китайської прози. Основні положення дисертації можуть бути залучені в академічну практику викладання історико-літературних дисциплін, курсу порівняльного літературознавства, спецкурсів із компаративістики, а також бути корисними під час написання наукових праць різного спрямування.

4. Наукова обґрунтованість результатів дослідження, наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, є переконливою. Дисертація характеризується дотриманням логіко-структурної схеми дослідження, відповідністю наукових результатів задекларованій меті й завданням.

Робота спирається на комплексний підхід до вивчення художніх моделей жіночої екзистенції у творчості аналізованих письменниць, включаючи уточнення та верифікацію методологічного інструментарію порівняльного аналізу. Достовірність висновків забезпечена ґрунтовною теоретико-методологічною базою, яка охоплює і класичні, і сучасні літературознавчі праці, а також науковий доробок у галузях філософії, культурології та гендерних студій, що забезпечує всебічне осмислення порушених у роботі питань. У списку праць, який налічує 245 позицій, 83 праці – іноземною мовою, з них 61 – китайською мовою. Багата й різноспрямована теоретична база дисертації засвідчує її належний науковий рівень і фаховість, а також компетентність, загальнокультурну й літературну ерудицію авторки.

Аргументованість основних положень дисертації підтверджена значним обсягом аналізованих текстових фрагментів, які ілюструють різноманітні літературні хронотопи, лейтмотиви, інтертекстуальні зв'язки тощо. Завдяки запропонованій типології художніх моделей жіночої екзистенції авторці вдалося систематизувати варіативність авторських інтерпретацій проблематики жіночої прози.

5. Рівень виконання поставленого наукового завдання та оволодіння здобувачем методологією наукової діяльності. Дисертаційне дослідження Вікторії Максимець демонструє високий рівень засвоєння здобувачкою

дослідницького матеріалу, її здатність до інноваційного підходу та вміння ефективно застосовувати методологічний інструментарій. Ключові положення й концепції дисертації мають достатнє теоретичне обґрунтування. Науковий апарат дослідження є коректним, а обрана система методів максимально сприяє досягненню поставленої мети та вирішенню наукових завдань.

6. Апробація результатів дисертації. Повнота викладу основних результатів дисертації у наукових публікаціях. Авторська позиція, формулювання методологічних засад та основні положення роботи оприлюднені на 11 наукових і науково-практичних конференціях різного рівня. Напрацювання дисертантки викладені у 15-тьох публікаціях, з них 5 статей у наукових фахових виданнях України, 1 стаття – у закордонному виданні. Усі публікації одноосібні. Зміст доповідей і публікацій повною мірою відображає базові положення дисертації та підсумки аналітичного опрацювання матеріалу. Кількість і обсяг публікацій відповідають чинним вимогам до оприлюднення матеріалів дисертації на здобуття ступеня доктора філософії.

7. Структура та зміст дисертації, її самостійність, завершеність, відповідність вимогам щодо оформлення й обсягу.

Структура дисертації характеризується впорядкованістю і внутрішньою цілісністю. Кожен підрозділ є самодостатнім дослідженням, водночас усі структурні одиниці інтегровані в єдину наукову систему. У «Вступі» дисертантка чітко окреслює мету й завдання роботи, визначає об'єкт і предмет дослідження, обґрунтовує теоретико-методологічну основу та наукову новизну. Важливою є переконлива аргументація правомірності компаративного зіставлення прози української та китайської авторок, що знімає можливі застереження стосовно «натягнутості» чи «штучності» такого підходу – проблеми, яка нерідко виникає у дослідженнях подібного типу.

Дисертація складається з трьох розділів та восьми підрозділів, порядок яких дає виразне уявлення про дослідницьку стратегію авторки. У першому розділі (*«Творчість Галини Пагутяк і Цань Сюе як представниць жіночої прози: критичний і методологічний аспекти»*) дисертантка репрезентує культурологічні, літературознавчі, історико-літературні, теоретико-методологічні аспекти, у другому (*«Типологія і поетика художніх моделей жіночої екзистенції (на матеріалі метановелістики Галини Пагутяк і Цань Сюе)»*) й третьому (*«Художня модель «жінка в мистецтві як форма (само)ідентичності» (на матеріалі есеїстики Галини Пагутяк і Цань Сюе)»*) здійснює фаховий аналіз особливостей актуалізації художніх моделей жіночої екзистенції у прозі української і китайської авторок.

Логіка дослідження є прозорою і зрозумілою: основні концепти, поняття та ідеї, виокремлені й описані в першому розділі, як-от: «жіноче», «феміністичне», «фемінне», «жіноча екзистенція», «жіноча ідентичність», «жіноча проза», «екзистенційний фемінізм» тощо, поглиблюються у двох наступних розділах у різних дискурсивних площинах та контекстах. Авторка логічно крок за кроком вибудовує аналіз, де кожен аспект жіночої екзистенції є ключовим для розуміння не тільки літературного, а й соціокультурного контекстів. Окремо відзначає присутність виразного авторського голосу на всіх етапах дослідження. Дисертантка активно залучає власні судження та спостереження, критично осмислюючи та розвиваючи окремі положення науковців, що додає роботі глибини та аналітичної самостійності.

Позитивне враження справляє ґрунтовне опрацювання малої прози Галини Пагутяк і Цань Сюе в практичних розділах, присвячених дослідженню трансформації концептів «жіноча екзистенція» та «жіноча ідентичність» у контексті літературних творів. Це без перебільшення взірцевий художній аналіз, виконаний за принципом «близького» або «повільного» читання. Дисертантка залучає значну кількість творів, ретельно відбираючи найбільш репрезентативні приклади, які чітко ілюструють основні положення дослідження. Так само переконливими є наведені в дисертації паралелі наявних у прозі Галини Пагутяк і Цань Сюе мотивів і образів (так званих «літературних слідів») з аналогічними у творах інших авторів, як-от Ф. Кафки (дім-пустеля, хворе тіло, сни-марення) Х. Кортасара (гра в класики), Х. Борхеса (бібліотека) та ін. Важливим аспектом роботи є типологізація малої прози на основі тематичних і жанрових критеріїв, що сприяло системному аналізу текстів. Розгляд особливостей стилю та змісту кожної з моделей дозволив визначити і конкретні мотиви, і психологічні конфлікти, які розвиваються в контексті кожної з них.

Окремо відзначає високий рівень академічної культури викладу матеріалу в дисертації. В. Максимець демонструє професійне володіння науковим стилем, дотримується принципів логічної послідовності та аргументованості викладу. Дисертантка вміло оперує спеціальною термінологією, зберігаючи при цьому баланс між науковою насиченістю тексту й доступністю викладених ідей.

8. Дотримання академічної доброчесності у дисертації та наукових публікаціях. Відсутність (наявність) академічного плагіату, фабрикації, фальсифікації. Аналіз тексту дисертації Вікторії Максимець дає всі підстави стверджувати, що здобувачка дотрималася вимог академічної доброчесності в повному обсязі. Плагіат у дисертації відсутній.

9. Дискусійні положення та зауваження до дисертації.

Загалом позитивно оцінюючи обґрунтованість наукових положень і висновків дисертаційного дослідження Вікторії Максимець, вважаю за необхідне висловити деякі зауваження та побажання, а також вияснити питання, які допоможуть чіткіше окреслити позицію авторки щодо ключових аспектів роботи:

1. Попри ґрунтовність теоретико-методологічної бази дисертаційної роботи, вважаю, що було б доцільно доповнити її феноменологічним методом з огляду на звернення дослідниці до авторської свідомості та досвіду. У рамках цього методу авторське Я виступає джерелом твору, що дозволяє глибше осмислити процес творення і розкриття інтенцій автора, а також з'ясувати зв'язок між індивідуальним досвідом та художнім текстом.

2. У роботі дисертантка оперує термінами «екзистенційний», «екзистенціальний», «екзистенціалістський», які є ключовими для дослідження теми жіночої екзистенції в літературі. Чи здійснює вона розрізнення між термінами і який зміст вкладає в кожен із них у контексті аналізу літературних творів?

3. На сторінці 106 дисертації зазначено, що Цань Сюе, *«як і Галина Пагутяк, орієнтується на західноєвропейський художній досвід інтерпретації образу метелика для одного з утілень етапів розвитку людської душі»*. Однак ця теза потребує додаткового пояснення або посилання на конкретні джерела, які б підтверджували таку інтерпретацію названого образу в західноєвропейському контексті.

4. Дослідження загалом позначене грамотністю й коректним вживанням мови, проте в ньому подекуди зустрічаються недогляди, як-от: *«Ісаєваа»* (с. 27), *«плечами»* (с.77), *«від якого не хоче позбутися»* (с. 95), *«відтворення особистісної драми жінки, яка втратила дитину, або так і пізнала радості ... материнства»* (с. 96), *«Власне життя Галина Пагутяк ... розглядає у двох вимірах, у яких письменниця розглядає власне життя»* (с.187) та ін.

10. Загальний висновок про рівень набуття здобувачем теоретичних знань, відповідних умінь, навичок та компетентностей. Висловлені зауваження не впливають на зміст і сутність дослідження, яке є завершеною й самостійною науковою працею, містить наукову новизну, має теоретичне й практичне значення, характеризується аргументованістю висновків. Вважаю, що подана дисертація є важливим науковим внеском у порівняльне літературознавство, гендерні студії, історію української та китайської літератур, а також у дослідження творчості Галини Пагутяк і Цань Сюе.

11. Загальна оцінка дисертації і наукових публікацій щодо їхнього наукового рівня з урахуванням дотримання академічної доброчесності та

щодо відповідності вимогам. Дисертація Вікторії Олександрівни Максимець «Художні моделі жіночої екзистенції у творчості Галини Пагутяк і Цань Сюе» відповідає п. 6-9 Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 №44 (зі змінами), наказу Міністерства освіти і науки України від 12.01.2017 №40 «Про затвердження Вимог до оформлення дисертації», затвердженого Міністерством юстиції України 03.02.2017 за №155/30023, а її авторка заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії з галузі знань 03 Гуманітарні науки зі спеціальності 035 Філологія.

Офіційний опонент,
доктор філологічних наук,
доцент, професор кафедри світової
літератури і порівняльного літературознавства
Прикарпатського національного
університету імені Василя Стефаника

Іванна ДЕВДЮК

